

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Oslo, 06.11.2024
Vår ref. 24/2563-13
692/JOBA
Deres ref.

Høring - Arbeidsgrupperapport om sivilrettslig inndragning av utbytte fra straffbare handlinger

Landsorganisasjonen i Norge (LO) viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat av 20.09.24 Arbeidsgrupperapport om sivilrettslig inndragning av utbytte fra straffbare handlinger.

LO har i lengre tid etterspurt et bedre og utvidet lovverk for sivilrettslig inndragning, og er derfor glad for at dette viktige punktet i Hurdalsplattformen nå ser ut til å bli realisert. De siste årene har vi ifølge politiets egne trusselvurderinger sett en økning i omfanget av økonomisk kriminalitet, særlig organisert kriminalitet begått av transnasjonale og ofte høyt profesjonaliserte kriminelle nettverk. Mange av disse opererer i grenselandet mellom arbeidslivskriminalitet, organisert kriminalitet og økonomisk kriminalitet.

Svært mye utbytte fra kriminelle handlinger får i dag være i fred, og mange inndragningskrav sikres ikke slik de burde. LO deler utvalgets synspunkt om at årsakene til dette er sammensatte, og at det handler om både kompetanse, feil ressursbruk og manglende kompetanse. LO mener derfor at en lovendring slik utvalget foreslår kan bety god og effektiv kriminalitetsbekjempelse, men vil samtidig understreke at det avgjørende er hva som følger med loven.

Når verdiene av et kriminelt utbytte inndras, svekkes også intensjonen og motivet bak lovbruddet. Dessverre mener vi at flere av forslagene om organisering og tiltak i rapporten «Selvstendig inndragning av utbytte fra straffbare handlinger» peker mer i retning av status quo, og at de ikke vil utgjøre noen kvalitativ forbedring. I det følgende vil vi forsøke å begrunne det.

Inndragningsenhet

Ambisjonene om en inndragningsenhet er gode, men for at en slik enhet skal lykkes er organiseringen alfa og omega. Arbeidsgruppens rapport foreslår en selvstendig inndragningsenhet som bygger på den allerede eksisterende enheten lokalisert i Økokrim. I tillegg antydes det at det opprettes en obligatorisk «rolle» som inndragningsjurist i politidistriktene. Dette er kjente tiltak, men dessverre tiltak som vi av erfaring vet fungerer dårlig. Økoteamene og miljøkoordinatorene skjermes ikke, og benyttes fleksibelt og hyppig til andre kriminalitetsområder. Vi frykter at dette automatisk vil skje også med «rollen» som inndragningsspesialist.

Riksadvokatens rundskriv har i årevis gitt klare føringer om at arbeidet med å bekjempe arbeidslivskriminalitet skal prioriteres. Påtalemyndighetens prioriteringer

Landsorganisasjonen i Norge

Torggata 12, N-0181 Oslo E-post: lo@lo.no www.lo.no Telefon: +47 23 06 10 00 Organisasjonsnummer: 971 074 337
Kontonr.: 9001 07 00182 Faktura på e-post: 971074337@autoinvoice.no Elektronisk faktura (EHF): 9908:971074337

følges imidlertid i liten grad opp i politidistriktene. Obligatoriske «roller» og team har ikke hatt den tilsiktede effekt. Fra LOs side vet vi ikke om dette skyldes mangelfull kompetanseutvikling og utdanningstilbud, om det skyldes kultur og tradisjon i politiet, en kombinasjon av de to eller noe helt annet. Det er uansett mye som tyder på at ressursene og interessen i politiet for kompetanseutviklingstilbud har vært liten. Dette kommer tydelig fram i Politihøgskolens rapport fra 2023, og som arbeidsgruppen hyppig henviser til, men også i tidligere rapporter – eksempelvis *Evaluering av miljøkoordinatorrollen* (POD, 2013).

LO støtter intensjonen om tverretattlig samarbeid om inndragning. I rapporten vises det imidlertid til a-krimssamarbeidet som en modell for en ny inndragningsenhet. Det virker som om arbeidsgruppens forutsetning er at informasjonsdelingen i a-krimssamarbeidet fungerer utmerket. Vår erfaring sier det motsatte, og vi forutsetter at man i det videre arbeidet med en selvstendig inndragningsenhet klargjør status for hvordan denne informasjonsdelingen i a-krimssamarbeidet faktisk fungerer.

I arbeidsgruppens rapport vises det til Ruis forslag (12.8.1). Han viser til Irland, der representanter fra ulike etater gjør tjeneste noen år av gangen i en egen inndragningsenhet på siden av etablerte strukturer. Vi tror at slik skjerming av tid, kompetanse og kapasitet er avgjørende for å lykkes. Men forutsetningen må være informasjonsplikt mellom etatene, ikke taushetsplikt.

LO oppfordrer til at en selvstendig inndragningsenhet får et sterkt innslag av spesialister med juridisk og økonomisk fagkompetanse. Generalistkompetanse egner seg dårlig når penge- og verdistrømmer skal spores og inndras.

Påtalemyndigheten og prioriteringskompetansen

I kapittel 11.6 (side 234) skriver arbeidsgruppen følgende: «Det følger av gjeldende rett at påtalemyndigheten har prioriteringskompetansen når ulike straffesaker konkurrerer om de samme ressursene, jf. Straffeprosessloven §225 første ledd.» Videre sies det: «At påtalemyndighetens prioriteringskompetanse ikke brukes tilstrekkelig aktivt, kan imidlertid etter arbeidsgruppens tilsi (sic) at den bør komme tydeligere frem i loven.» Arbeidsgruppen konkluderer videre med at muligheten er en bestemmelse i straffeprosessloven som tydeliggjør påtalemyndighetens prioriteringskompetanse ved ressursmangel. Dette støtter vi på generelt grunnlag. Som nevnt over ser vi jamt at økonomiske former for kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet, nedprioriteres i politidistriktene til tross for at Riksadvokatens prioriteringsrundskriv sier det motsatte. Det er beklagelig at arbeidsgruppen her ikke har hatt nok tid til å komme med et konkret forslag i dette spørsmålet.

Kultur og tradisjon i politiet

Dagens inndragningsregler forutsetter behandling i straffesporet, men henleggesstatistikken viser at politiet har store kapasitetsutfordringer og ikke klarer å ta unna alle sakene de får. Saker om økonomisk kriminalitet er mange og har over tid blitt flere, og ofte ser vi at selv «ferdige» saker som bygger på anmeldelser fra andre offentlige etater, med grundig dokumentasjon på alvorlige lovbrudd, blir henlagt.

Når kriminelle aktører med voldskapital (evne til å påføre konkurrenter, ansatte eller andre fysisk vold) og/eller økonomiske ressurser kan operere straffefritt, og i tillegg beholde det kriminelle utbyttet, da har vi et alvorlig samfunnsproblem. Maktubalansen mellom lovbryster og offer er ofte svært stor. Når foretaket er kjeltring og arbeidsfolk foretakets ofre, og ofrene i tillegg gjerne er utenlandske arbeidere, er det erfaringsmessig stor fare for at den sosiale urettferdigheten forplanter seg videre til straffeprosessen. I tillegg til å være urettferdig vil det også gi foretaket en ekstra motivasjon for å begå nye lovbrudd, dersom straffen er fraværende eller ubetydelig, og profitten stor. Vi kan ikke ha en situasjon hvor kompetansemangel, tradisjon og kultur i politiet viderefører eller til og med forsterker et slikt mønster. På denne bakgrunn bør heller ikke beløpsgrensen for å åpne inndragningssaker settes for høyt. Rettsoppfatningen er tydelig; kriminalitet skal ikke lønne seg.

Å ta beslag i utbytte fra kriminelle handlinger har ikke bare en viktig preventiv virkning, men handler også om å gjenopprette en lovlig tilstand. Myndighetene har etter LOs syn et ansvar for å lage regler som tar penger ut av den skjulte økonomien og rammer profitten til dem som tjener dem på ulovlig vis og ved å ramme tredjepart, hva enten dette er arbeidstakere eller andre grupper. En del økonomisk kriminalitet er imidlertid også uten et lett identifiserbart offer, og i slike saker er det viktig at staten trer inn og opptre som fornærmet.

Da er det også viktig at tersklene ikke gjøres høyere enn for andre fornærmede. For innledende sikring bør det for eksempel ikke være et krav at det er skjellig grunn at et formuesgode er utbytte av straffbar handling, men være tilstrekkelig med rimelig grunn, slik Rui foreslo i sin betenkning fra 2015. Det samme gjelder Ruis forslag når det kommer til eiere og rettighetshavere som opererer i utlandet og ikke sjelden bak kompliserte selskapsstrukturer, inkludert regler om uteblivelsesdom. Endelig foreslår Rui at vernettinget skal være Oslo tingrett, ettersom saker om sivilrettslig inndragning ofte er uhyre komplekse og krever fagkompetanse, også i domstolen.

Omvendt bevisbyrde

LO viser til Peter A. Johansen sitt dissensforslag (kapittel 15), og da særskilt om beskrivelsen hans av behovet for en regel om omvendt bevisbyrde etter mønster av straffelovens §68.

Alt lovarbeid bør ta hensyn til at kreative kriminelle vil lete etter smutthull og omgåelser i lovverket. I fagbevegelsen vet vi at denne kreativiteten er stor. Johansen argumenterer for at omvendt bevisbyrde vil gjøre saksbehandlingen enklere. Det virker på ingen måte urimelig å kreve at man kan redegjøre for hvordan verdiene det er snakk om, er anskaffet og finansiert. Vi ber om at departementet vurderer dette nærmere.

LO er ikke enig i dem som hevder at en senkning av beviskravet utgjør en rettssikkerhetsutfordring. Regler om sivilrettslig inndragning er ikke straff, men handler som nevnt om gjenoppretting av lovlig tilstand før en straffbar handling har funnet sted.

Skjerming av ressurser til inndragningsarbeidet vil lønne seg

I arbeidet vårt med bekjempelse av profittmotivert kriminalitet, ser vi hyppig at saker nedprioriteres, henlegges eller beskjæres til det ugjenkjennelige. Noen ganger er ressurssterke virksomheter motpart, og saker veies opp mot ressursbruk og kompetanse. En spesialisert og effektiv inndragningsenhet kan bidra til at profitt fra kriminell virksomhet gir rom for økt innsats også mot de krevende sakene, og at nye digitale verktøy kan utvikles for å gjøre kriminalitetsbekjempelsen enklere og mer effektiv.

Med vennlig hilsen

LO Norge

Jonas Bals

Dette brevet er godkjent elektronisk i Landsorganisasjonen i Norge og har derfor ingen signatur.